

1.4.2022

OKV/823/21/2022

OKV/823/21/2022-OKV-2

VALTIONEUVOSTON OIKEUSKANSLERI

Viite:

Sisäministeriön lausuntopyyntö 9.3.2022, VN/7427/2022

Asia:

Rajavartiolainsäädännön muutostarpeet

Sisäministeriön rajavartio-osastolla on valmisteltu arviomuistio rajavartiolainsäädännön muutostarpeista. Keskeisimmät selvitettävät asiakokonaisuudet liittyvät rajavalvontaan, Rajavartiolaitoksen osallistumiseen siviili- ja sotilastiedustelun tukemiseen, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan liittyviin muutostarpeisiin sekä henkilöstöasioihin.

Esitän lausuntonani seuraavaa.

On oikeusvaltion ylläpitämisen ja perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen kannalta erittäin tarpeellista, että rajavartiolainsäädännön muutostarpeet kartoitetaan kattavasti. Kansainvälisen ja Suomen turvallisuusympäristön merkittävät ja laaja-alaiset muutokset sekä osaksi myös uudenlaiset tai uudelleen ajankohtaisiksi tulleet riskit kuten maahanmuuton välineellistäminen ja muut hybrdivaikuttamisen tilanteet ja pandemiat sekä tulevaisuudessa todennäköisesti myös ilmastomuutokseen liittyvistä ilmiöistä johtuvat vaikutukset rajaturvallisuudelle samoin kuin Euroopan unionin lainsäädännön muutokset ja vireillä olevat muutosehdotukset korostavat tarvetta varmistaa rajavartiolainsäädännön ajantasaisuus sekä toimivuus eri tilanteissa.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesti julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Tästä oikeusvaltioperiaatteen lakisidonnaisuuden vaatimuksesta seuraa myös, että rajavartiolaitoksen säädännössä tulee riittävän tarkasti ja täsmällisesti säännellä viranomaisten toimivaltuuksista ja myös viranomaisyhteistyöstä näköpiirissä olevissa tilanteissa. Lainsäädännön ajantasaisuuteen ja kattavuuteen suhteessa kehittyvään teknologiaan, turvallisuusympäristön uikiin ja kansallisen turvallisuuden tarpeisiin on laillisuusvalvonnassa tehtyjen havaintojeni mukaan tarve kiinnittää erityistä huomiota. Nähdäkseni on vältettävä erityisesti sellaista tilannetta, jossa lainsäädäntö on jäänyt aukolliseksi ja sen vuoksi viranomaisvaltuuksien käytössä jouduttaisiin liikkumaan tulkinnanvaraisella tai harmaalla alueella. Koronapandemian ajan kokemukset osaltaan tuovat esille ajantasaisen yleislainsäädännön merkityksen oikeusvarmuudelle ja yksilön oikeuksille sekä yhteiskunnan häiriönsietokyvylle. Olen tuonut näitä koronapandemian kokemuksia lainsäädännön osalta kokoavasti esille eduskunnalle antamassa kertomuksessani [K 17/2021 vp](#) (erityisesti s. 12-21).

Valtioneuvoston oikeuskanslerin antamat lausunnot ovat osa ennakollista laillisuusvalvontaa, erityisesti ennakollista säädösvalvontaa. Lainsäädännön kehittämiseksi oikeuskansleri tuo lausuntokierroksilla tarvittaessa esille laillisuusvalvonnassa koottuja havaintoja viranomaistoiminnasta ja julkista tehtävää hoitavista sekä lainsäädännön kehittämistarpeista. Tavoitteena lausuntokierroksella esitettävillä havainnoilla on perus- ja ihmisoikeuksien tasapainoinen toteutuminen sekä lainsäädännön johdonmukaisuus ja sovellettavuus sekä ymmärrettävyyden lisääminen. Pääsääntöisesti varsinainen ennakollisen säädösvalvonnan arvio ehdotuksista voidaan tehdä vasta kun käytettävissä ovat luonnokset hallituksen esitykseksi. Tämän vuoksi en arvioi vielä yksityiskohtaisesti arviomuistiossa esitettyjä muutostarpeita. Arviomuistiossa esiintuodut muutostarpeet vaikuttavat sinänsä perustelluilta, mutta monilta osin niiden hyötyä tulee jatkovalmistelussa arvioida tarkemmin suhteessa perusoikeuksiin, kuten muistiossa todetaankin. Monilta osin kyse on perusoikeuksien kannalta varsin herkästä sääntelystä.

Kiinnitän kuitenkin jo tässä vaiheessa huomiota siihen, että virka-apua koskevan sääntelyn ajantasaisuutta ja mahdollisia sääntelytarpeita olisi vielä tarpeen selvittää arviomuistiota laajemmin. Koronapandemian aikana muun muassa tartuntatautilakiin otettiin väliaikaisia säännöksiä muun muassa rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta ja samalla myös tartuntatautilain 89 §:n pysyvää säännöstä virka-avusta muutettiin. Taustalla oli, että rajavartiolaitoksen suorituskykyä tarvittiin terveysturvallisuustoimien yhteydessä ja malli, jossa kunnan tartuntatautiviranomainen ja sen rajoille järjestämät terveydenhuollon ammattihenkilöt vastasivat täysimääräisesti rajaterveysturvallisuustoimista osoittautui vahvasti terveydenhuollon voimavaroja kuormittavaksi ja järjestelyssä oli rajaviranomaisten toiminnan kanssa muutenkin yhteensovittettavaa. Luonnollisesti minkään viranomaisen toimintaa ei voida rakentaa yksin virka-avun varaan. Olisi kuitenkin nyt lainsäädännön ajantasaistamisen tarpeita

arvioitaessa perusteltua arvioida myös Rajavartiolaitoksen virka-apua koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki

OKV/823/21/2022-OKV-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: